

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.20 р. № 530-IX URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.03.2021).

3. Про відпустки: закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.03.2021).

Шевчук В. О.,
д.е.н., професор,
професор кафедри аудиту
та підприємництва,
*Національна академія статистики,
обліку та аудиту
(м. Київ)*

ПАРАДИГМА ОБЛІКУ В УМОВАХ НОВІТНІХ ВИКЛИКІВ РОЗВИТКУ

В останній чверті ХХ ст. у світі окреслилися принципово нові виклики розвитку. Нині прояв цих викликів стає дедалі активнішим. Однією з пріоритетних ознак новизни їхнього прояву є глобальність. Іншим проявом новизни є різні види суспільної типології. Доречно вести мову і про певний симбіотичний вплив глобальних викликів і типів суспільств на характер розвитку. Суспільно-господарські трансформації першої чверті ХХІ ст., що стають істотнішими, спричиняють зміну облікової парадигми і все більшою мірою потребують адекватності обліку новітнім викликам.

Сталість є принципом, який поєднує глобальні й суспільні виміри сучасного розвитку. З часу приєднання країн світу, включаючи Україну, до «процесу Ріо» в новітній світовій історії немає інших спільних рішень, важливіших від ухвалених учасниками подібних зустрічей на вищому рівні [1, 2]. У той же час існують гальмівні чинники, що мають враховуватися у процесі приведення обліку у відповідність теперішнім викликам.

Так, «пробуксовування» згаданих рішень можна пояснити світоглядними вадами теоретичних підвалин ідеології і стратегій розвитку. Стає все зрозумілішою необхідність змін в обґрунтуванні і втіленні реалістичніших стратегій. Задля порятунку людство має керуватися природничими принципами економічного мислення і господарювання.

Уособленням фундаментальних підвалин сталого розвитку є українська наукова школа фізичної економії [3]. Більше 140 років вона утримує природничі позиції суспільно-господарського мислення, відстоюючи передній край сучасної світової економічної думки. Особливо значущими є доведені доктором С.Подолінським та акад. В.Вернадським положення про ресурсну здатність планети забезпечити життєдіяльність кількох десятків мільярдів землян [4, с. 275; 5, с. 439].

Вагомим є доробок мислителя, письменника і правозахисника М.Руденка: він запропонував низку підходів до конструювання новітніх моделей розвитку. У виступі одного з кандидатів у Президенти НАН України, проведених влітку 2020 р., зазначалося, що "у світі зараз номер один – це науки про життя». Підкреслювалося, що «60 % від усього фінансування науки ідуть на науки про життя" [6, с. 39]. У цьому контексті доречно нагадати, що пропонувані М.Руденком ідеї є визначальними для обґрунтування стратегій сталого розвитку. Бо український інтелектуал визначив сучасну світову економічну науку як таку, "від якої залежить життя на Землі" [7, с. 481]. Його дефініція нині стає передумовою продовження життя на Землі, а водночас – запорукою порятунку власних та загальнолюдських нащадків.

Сучасна Україна має продовжити кроки, суголосні м зрушенням, які одночасно з дією цього глобального виклику від початку 90-х років ХХ ст. відбуваються у світовому інтелектуальному середовищі. Адекватною досліджуванним зрушенням, визначальним для становлення нової парадигми обліку, є поява новітньої галузі світової науки – екологічної економіки [8]. Належить акцентувати увагу на спадкоємності загальнолюдського надбання: феномен, яким є екологічна економіка, являє собою органічну складову сучасної світової фізико-економічної думки. «Піонером» нової наукової галузі, котра утверджує природоугідні засади господарювання, зарубіжними дослідниками визнаний д-р С.Подолінський [9].

Суспільна важливість дотримання сталості розвитку свідчить про необхідність запровадження облікової парадигми, здатної відповідати існуючим викликам. Усвідомлення того, якою має бути економічна, в т.ч. облікова інформація, адекватна, з одного боку, викликам сталого розвитку, а з іншого – вимогам екологічної економіки, обмежують переконання, згідно з якими «облік сталого розвитку розглядається як методологія, призначена для кількісного фінансового впливу діяльності підприємства на довкілля й суспільство». Вважаємо це способом «розмивання» дефінітивної атрибутики сталого розвитку, вимоги якого передбачають встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь [10]. Зважаючи на це, свого часу нами запропоновано модель балансового узагальнення: пасив балансу, що завжди віддзеркалює атрибутику власності, рекомендовано розглядати з погляду інтересів поколінь [11]. Здійснена верифікація запропонованої моделі, в т.ч. з точки зору врахування в обліку і звітності соціальної та екологічної відповідальності господарюючих суб'єктів [12; 13; 14].

Одночасно з викликами сталого розвитку необхідно усвідомлювати зміни інформаційного та постінформаційного суспільств, що відбуваються упродовж останніх десятиліть. Їхнім результатом стає формування суспільств знань. Доповідь ЮНЕСКО "До суспільства знань" істотно посприяла легітимізації новітнього різновиду суспільної типології – модерних суспільств знань (суспільств, заснованих на знаннях) [15].

Відтак їхнє теперішнє становлення являє собою глобальний виклик, що діє поряд із викликами сталого розвитку. Дослідники цього типу суспільств

при визначенні сутності інформаційного суспільства називають такі явища, як стрімкий розвиток інформаційних технологій, надмірна експансія засобів масової інформації, інформатизація сфер життя тощо [16]. Сучасні дослідники, що захоплені процесами, які отримали назву епохи *digital*, майже апологетично ведуть мову про цифровізацію світової економіки, «цифрову адженду», стратегії цифрового ринку, концепції та проекти розвитку цифровізації тощо - аж до охоплення ними всієї економіки і суспільства.

Проте подібні явища лише до певної міри можуть пояснити чинники виникнення суспільств подібної типології. Ми не вважаємо їх достатніми для ідентифікації досліджуваних суспільств. Подвижники неортодоксальної української економічної думки задовго до названої доповіді ЮНЕСКО вибудували світоглядну модель загальнолюдського пізнання, зобразивши її у вигляді уявних дерев. Древа зображають класичні теорії Ф.Кене і А.Сміта, а їхні плоди відповідно уособлюють визначений вид знань (життєствердний чи навпаки – смертоносний). Більш того: доведено, що цей поділ економічних теорій та їхня змістовна сутність зберігаються донині [7, с.381-382].

Тож твердження про те, ніби «огульна» цифровізація економіки та суспільства «забезпечуватиме належний рівень конкурентоздатності» чи навіть «приносить додаткові прибутки», вважаємо неаргументованими. Що стосується положень на кшталт тих, начебто «більш цінними стають не самі дані (інформація)», а «вміння ефективно працювати з цими даними (інформацією)», то з огляду на дихотомію життєствердних і смертоносних знань подібні твердження слід розглядати як небезпечні. Адже наведена світоглядна модель економічного пізнання людства вимагає з достатнім ступенем визначеності вести мову про адекватність облікової парадигми знань до «наповнення» модерних суспільств.

Отже, виклики сталого розвитку супроводжуються інформаційними викликами, що своєю чергою зумовлює необхідність забезпечення керованості суспільств. Дотримання керованості суспільного розвитку потребує забезпечення, котре трансформується з інформаційного та постінформаційного форматів у релевантний знаннєвий формат.

Варто наголосити, що С.Подолінського належить бачити серед першопрохідців у дослідженні господарського освоєння сфер як живого й мертвого, так і розумного. Він одним із перших показав інтелектуальний вплив діяльності учителя початкової школи, здатного сприяти введенню в бюджет людства додаткової сонячної енергії. Якщо неупереджено вчитатися у слова «учитель» і «людство» – можна розгледіти в С.Подолінському передвісника вчення про ноосферу, котре у світовій науці з'явиться аж через півстоліття.

А якщо пильніше вчитатися в зміст уроків – можна розгледіти методику підрахунку вигід, отримуваних селянами завдяки навчанню у вигляді «збільшення врожаю, тобто збільшення в бюджеті заощадженої людьми сонячної енергії» [17, с.264]. Очевидно, тут належить бачити точку відліку ноосферного мислення українства, яке починається з моменту, коли новатор вказує на шкільного учителя, наслідками праці якого є збагачення

цілого людства. Більш того: тут ідеться про ноосферний вимір обліку як складової забезпечення модерних суспільств релевантною фактичною інформацією.

Виходячи із викладеного, до проекту Резолюції конференції пропонується внести низку положень, що потребують інновативних зрушень.

Розвиток обліку є складовою частиною становлення ноосфери. Початок цього розвитку належить вбачати в часах усвідомлення фахівцями поняття "ноосфера".

Новітній облік – це феномен суспільств, заснованих на знаннях. Йдеться про фундаментальні знання як основу обліку ХХІ ст. Нинішній облік – це фактографічний сегмент інформування модерних суспільств, що має надавати їм виключно рятівні знання.

Науковці й освітяни покликані формувати принципово нову генерацію майбутніх фахівців. Мається на увазі підготовка майбутніх адвокатів нащадків – не зважаючи на те, що йдеться про фахову освіту обліковців, а не правників.

Порушені питання є ключовими, а тому мають бути до розумної межі деталізованими. Основою їх розв'язання є питома українське знання.

Необхідна координація наукових установ (НДФІ у складі ДАФУ, Інституту аграрної економіки, Інституту обліку і фінансів тощо), а особливо – українських ВНЗ (ЗВО), котрі готують докторів, магістрів, бакалаврів з обліку, а також фахових спілок, федерацій та інших асоціативних структур. Усі вони мають згуртувати у своєму складі осередки інтелектуалів, спроможних утверджувати облік, інформаційно здатний забезпечувати керованість і сталість розвитку модерних суспільств.

Належить предметніше обговорювати формат результативних знань, які належить активніше пропонувати органам державної влади України та міжнародним організаціям.

Глобальні інформаційні виклики супроводжуються викликами розвитку, які потребують забезпечення керованості розвитку модерних суспільств. Викладені положення узгоджуються з ініціативами України як засновниці та країни-члена ООН, спроможної пропонувати світові проекти просування життєствердного мислення, покликаного бути основою становлення інформаційної грамотності суспільств, заснованих на рятівних знаннях.

Список використаних джерел:

1. Порядок денний на ХХІ століття. Ухвалений Конференцією ООН в Ріо-де-Жанейро (1992р.) / Пер. з англ. – К., 1998.
2. 17 цілей сталого розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ecoclubua.com/2016/01/17-tsilej-staloho-rozvytku/>.
3. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії / У кн.: Економічна енциклопедія, т. 3. Тернопіль: Академія, 2002.
4. Подолинський С. Вибрані праці. Упорядник Л.Я.Корнійчук. К.: КНЕУ, 2000. 328 с.

5. Вернадский В.И. Размышления натуралиста. Львов: ВК «Арс», 2013. 532 с.
6. Комісаренко С. «Наука і суспільство – цей зв'язок має бути просто органічним». Виступ кандидата у Президенти НАН України // Світогляд, 2020, №5, с. 36-49.
7. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. К.: «Кліо», 2015. 680 с.
8. Екологічна економіка - Вікіпедія [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/ Ecological_economics.
9. Сергій Подолинський – Вікіпедія [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ru.qwe.wiki/wiki/ Sergei_Podolinsky.
10. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию. Пер. с англ. М.: Прогресс, 1989.
11. Шевчук В. Модель обліку процесів розвитку: проблеми модифікації на засадах фізичної економії // Регіональні перспективи. 2001, №2-3.
12. Шевчук В. Методологічні проблеми обліку інтелектуальних благ в умовах становлення новітньої парадигми рахівництва // Облік і фінанси. 2017. № 2(76). С. 70-78.
13. Шевчук В. Соціальна відповідальність суб'єктів господарювання: впливи на становлення новітньої облікової парадигми // Економіка: реалії часу, 2017. № 2.
14. Шевчук В. Екологічна та соціальна відповідальність суб'єктів господарювання: впливи на становлення новітньої облікової парадигми / Корпоративна соціально-екологічна відповідальність та партнерство стейкхолдерів задля сталого розвитку: Колективна монографія. Під загальною редакцією д.е.н. Макаренко І.О. Суми: Сумський державний університет, 2019.
15. К обществам знания. Всемирный доклад ЮНЕСКО. Париж: ЮНЕСКО, 2005. 239 с.
16. Кюблер, Ханс-Дітер. Міфи про суспільство знань. К.: Переклад з німецької. Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 264 с.
17. Подолинський С. Вибрані праці. Упорядник Л.Я.Корнійчук. К.: КНЕУ, 2000. 328 с.